

Ársskýrsla Mannréttindaskrifstofu Íslands
Útgefandi: Mannréttindaskrifstofa Íslands

Prentun: Leturprent
Kápu mynd: Forsíða á bæklingi um hatursræðu
Umbrot: Elín G. Einarsdóttir

© 2017 Mannréttindaskrifstofa Íslands

ISSN: 1670-8032

Skýrslu þessa má ekki afrita með neinum hætti, svo sem með ljósmyndun, prentun, hljóðritun, eða á annan sambærilegan hátt, að hluta eða í heild, án leyfis útgefanda.

Efnisyfirlit

INNGANGUR	2
AÐILDARFÉLÖG OG STJÓRN	3
Aðildarfélög og fulltrúar í stjórn	3
FJÁRMÁL OG REKSTUR	4
Fjármál	4
Starfsmannamál og skrifstofuhald	4
Húsnæðismál	4
Bókasafnið	5
Heimasíða	5
STARFSEMIN INNANLANDS	6
Umsagnir um lagafrumvörp og þingsályktunartillögur	6
Samráðsfundir með stjórnvöldum	7
Aðstoð og upplýsingagjöf	7
Fundir, námskeið og aðrir viðburðir	8
Önnur samstarfsverkefni	10
Framlag til funda og málstofa	10
Mannréttindafræðsla	10
Fjölmiðlar og opinber umræða	10
ERLENT SAMSTARF	12
AHRI - The Association of Human Rights Institutes	12
Evrópuráðið	14
Norrænt samstarf	14
Uppbyggingarsjóður EES	14
Bæklingur um hatursræðu	15
Heimsóknir félagasamtaka	16
Landamærastofnun Evrópu - FRONTEX	16

INNGANGUR

framkvæmdastjóra

Mannréttindaskrifstofa Íslands (MRSÍ) var stofnuð á Þingvöllum þann 17. júní 1994 og er í dag samtök fjórtán félagasamtaka og stofnana sem vinna á einhvern hátt að mannréttindum. Tilgangur MRSÍ er að vinna að framgangi mannréttinda með því að veita upplýsingar um mannréttindamál og stuðla að fræðslu og rannsóknum. Skrifstofan gegnir einnig eftirlitshlutverki gagnvart stjórnvöldum sem felst í umsögnum um lagafrumvörp og skýrslugerð fyrir eftirlitsnefndir Sameinuðu þjóðanna og Evrópuráðið. Þá kemur Mannréttindaskrifstofan fram fyrir Íslands hönd í alþjóðlegu samstarfi, m.a. AHRI, COST verkefni ESB, samtökum mannréttindastofnana í Evrópu og í norrænu samstarfi, auk þátttöku í alþjóðasamtökum er vinna að ákveðnum málefnum, s.s. UNITED, FIDH og OP-ESCR. Utanríkisráðuneytið hefur enn fremur falið MRSÍ að sinna hlutverki tengiliðar og upplýsingagjafa við samtök, félög og stofnanir í ríkjum sem njóta styrkja úr Uppbyggingarsjóði EES og samsvarandi/hliðstæðar íslenskar stofnanir, samtök og félög.

Af umsögnum MRSÍ um einstök lagafrumvörp sem og í skýrslum til ýmissa alþjóðastofnana um stöðu mannréttinda á Íslandi, má ráða afstöðu skrifstofunnar til mannréttindamála. Skrifstofan hefur engin tengsl við stjórnmalaflokka eða stefnur og tekur ekki afstöðu til einstakra mála nema þau snerti mannréttindi sérstaklega.

Helstu verkefni skrifstofunnar síðustu árin eru málþing um mannréttindi, fræðsla á ýmsum vettvangi, 16 daga átak gegn kynbundu ofbeldi, Evrópuvika gegn rasisma, lögfræðiráðgjöf við innflytjendur, að svara fyrirspurnum og erindum sem berast frá einstaklingum og stofnunum, innlendum og erlendum, skýrslugerð, umsagnir, útgáfa ritraðar og uppbygging og viðhald heimasíðu.

Meginþættir starfs skrifstofunnar fyrir utan hefðbundin verkefni á árinu 2017 voru tengd hatursorðræðu, t.d. skýrsla sem unnin var í samstarfi við dönsku mannréttindastofnunina og umboðsmann jafnréttis í Noregi, um hatursorðræðu og kynjahyggju á netinu,

Erasmus verkefnið Bridge Builders, auk þess að flytja erindi eða taka þátt í pallborðsumræðum á ýmsum málþingum og ráðstefnum. Þá þýddi skrifstofan og staðfærði norrænan bækling um hatursræðu ætlaðan ungu fólki. Var hann unninn í samstarfi við norsku barnaunglinga og fjölskyldustofnunina (bufdir) og styrktur af Ráðherraráði Norðurlandaráðs. Hann fjallar um hatursræðu, afleiðingar hennar og viðbrögð við henni.

Að vanda var unninn fjöldi umsagna um lagafrumvörp, fyrirlestrahald var nokkuð, m.a. um mismunun, hatursræðu og mannréttindi almennt. Skrifstofan svaraði á tímabilinu erindum frá ýmsum alþjóðlegum samtökum og aðilum er starfa að mannréttindum erlendis og héraðs, frá sendiráði Bandaríkjanna og almenningi. Enn fremur hefur MRSÍ skapað sér virðingu og traust fjölmiðla og er leitað til hennar þegar mannréttindamál eru til umfjöllunar. Áfram var unnið að uppbyggingu heimasíðu. Þá fór jafnframt mikil vinna í skipulagningu 16 daga átaks gegn kynbundu ofbeldi og Evrópuviku gegn kynþáttamisrétti sem hvort tveggja tókst afar vel. Skrifstofan sinnti einnig lögfræðiráðgjöf fyrir innflytjendur samkvæmt þjónustusamningi við velferðarráðuneyti. Mannréttindaskrifstofan átti og sæti í Velferðarvaktinni, sérfræðingahópi um mansal, samráðshópi um konur frið og öryggi, vinnuhópi um endurskoðun búsetuskerðinga og teymi um málefni innflytjenda svo eitthvað sé nefnt.

MRSÍ nýtur fjárframlags frá innanríkisráðuneyti, samkvæmt samningi sem gildir út árið 2018, auk þess sem í gildi er samstarfssamningur til þriggja ára við utanríkisráðuneyti og þjónustusamningur við félags- og jafnréttismálaráðuneyti um lögfræðiráðgjöf fyrir innflytjendur var endurnýjaður til eins árs. Aðrar tekjur skrifstofunnar eru fyrst og fremst vegna styrkja til sérgreindra verkefna.

Margrét Steinarsdóttir framkvæmdastýra

AÐILDARFÉLÖG og stjórn

Aðildarfélag og fulltrúar í stjórn

Kitty Anderson var kosin stjórnarformaður til tveggja ára á aðalfundi 2016 og sat hún því áfram. Hugrún Hjaltadóttir gaf kost á sér til áframhaldandi setu sem varaformaður og var hún sjálfkörin í þá stöðu. Ragnheiður Sverrisdóttir gaf hins vegar ekki kost á sér til áframhaldandi setu í framkvæmdastjórn og var því staða gjaldkera laus. Kjörnefnd tilnefndi Ellen Calmon til stjórnarsetu og var það samþykkt. Allir í kjörnefnd gáfu kost á sér til áframhaldandi setu og var það samþykkt. Kjörnefnd samanstendur því af Bjarna Jónssyni, Brynhildi Heiðar- og Ómarsdóttur og Kolbrúnu Baldursdóttur.

Stjórn Mannréttindaskrifstofunnar er eftir aðalfund skipuð eftirfarandi fulltrúum aðildarféлага:

Amnesty International Íslandsdeld:

Aðalfulltrúi: Brynhildur G. Flóvenz
Varafultrúi: Jóhanna K. Eyjólfsdóttir

Barnaheill:

Aðalfulltrúi: Kolbrún Baldursdóttir
Varafultrúi: Erna Reynisdóttir

Biskupsstofa:

Aðalfulltrúi: Ragnheiður Sverrisdóttir
Varafultrúi: Arnór Bjarki Blomsterberg

Háskólinn á Akureyri:

Aðalfulltrúi: Ágúst P. Árnason
Varafultrúi: Aðalheiður Ámundadóttir

Háskólinn í Reykjavík:

Aðalfulltrúi: Þórdís Ingadóttir
Varafultrúi:

Hjálparstarf kirkjunnar:

Aðalfulltrúi: Kristín Ólafsdóttir
Varafultrúi: Bjarni Gíslason

Jafnréttisstofa:

Aðalfulltrúi: Hugrún R. Hjaltadóttir
Varafultrúi: Tryggvi Hallgrímsson

Kvenréttindafélag Íslands:

Aðalfulltrúi: Brynhildur Heiðar- og Ómarsdóttir
Varafultrúi: Snæfríður Ólafsdóttir

Landssamtökin Geðhjálp:

Aðalfulltrúi: Hrannar Jónsson
Varafultrúi: Sveinn Rúnar Hauksson

Landssamtökin Proskahjálp:

Aðalfulltrúi: Gerður A. Árnadóttir
Varafultrúi: Bryndís Snæbjörnsdóttir

Rauði kross Íslands:

Aðalfulltrúi: Kristín Hjálmtýsdóttir
Varafultrúi: Nína Helgadóttir

Samtökin '78:

Aðalfulltrúi: Kitty Anderson
Varafultrúi: Auður Magnús Auðardóttir

Siðmennt - Félag siðrænna húmanista:

Aðalfulltrúi: Bjarni Jónsson
Varafultrúi: Hope Knútsson

UN Women á Íslandi:

Aðalfulltrúi: Stella Samúelsdóttir
Varafultrúi: Snædís Baldursdóttir

Öryrkjabandalag Íslands:

Aðalfulltrúi: Ellen Calmon
Varafultrúi: Lilja Þorgeirsdóttir

FJÁRMÁL og rekstur

Fjármál

Á árinu 2014 var gerður samningur við innanríkisráðuneytið, til ársloka 2018, um 12 milljón króna árlegt framlag til skrifstofunnar. Með þessu fyrirkomulagi var styrkt við starfsemi skrifstofunnar þar sem henni er nú kleift að gera skýrari langtímaáætlanir á grundvelli öruggara rekstrarumhverfis.

Með samningnum er lagt til grundvallar að skrifstofan styðjist við Parísarviðmið Sp í starfsemi sinni, um leið og starfseminni er veittur styrkur til lengri tíma og sjálfstæði skrifstofunnar undirstrikað. Samstarfssamningur við utanríkisráðuneytið gildir til ársloka 2018, en hann hefur einnig verið skrifstofunni afar mikilvægur.

Þjónustusamningur við félags- og jafnréttismálaráðuneyti um lögfræðiráðgjöf fyrir innflytjendur var framlengdur til eins árs og kemur starfseminni einnig til góða. Kann skrifstofan ofangreindum aðilum, auk öðrum þeim aðilum sem veittu skrifstofunni stuðning á árinu, bestu þakkir fyrir.

Starfsmannamál og skrifstofuhald

Framkvæmdastýra MRSÍ er Margrét Steinarsdóttir lögfræðingur. Elín G. Einarsdóttir lögfræðingur er hinn

starfsmaður skrifstofunnar. Um bókhald skrifstofunnar sér Kolbrún Sigríður Hilmarsdóttir bókari. Að vanda barst fjöldi innlendra og erlendra starfsumsóknna og fyrirspurna um möguleika á starfsþjálfun. Á árinu 2017 voru samtals sex starfsmenn á skrifstofunni, 1 þýskur, 1 danskur, 1 bandarískur og þrír ítalskir. Framkvæmdastýra og stjórn MRSÍ þakka starfsfólki og aðstoðarfólki einstaklega vel unnin störf á árinu og ánægjulegt samstarf.

Húsnæðismál

Mannréttindaskrifstofan hefur haft aðsetur á Hallveigarstöðum, Túngötu 14, frá september 2010. Húsnæðið hentar starfsemi skrifstofunnar að öllu leyti afar vel. Framkvæmdastýra og starfsfólk hafa nú eigin skrifstofur, og fundaraðstaða er góð.

Hallveigarstaðir eru sjálfseignarstofnun sem er í eigu Bandalags kvenna í Reykjavík, Kvenfélagasambands Íslands og Kvenréttindafélags Íslands. Kvennasamtökin í landinu komu saman árið 1917, þegar Bandalag kvenna í Reykjavík var stofnað, og þá töldu konur nauðsynlegt að koma á laggirnar kvennaheimili fyrir kvennasamtök á landinu. Þetta er fyrst og fremst aðsetur kvennasamtaka í landinu en að öðru leyti til styrktar menningar- og

Kvennaheimilið Hallveigarstaðir þar sem Mannréttindaskrifstofan er til húsa við Túngötu 14, 1. hæð í 101 Reykjavík.

Bæði staðsetning og aðgengi eru með besta móti og það fer mjög vel um starfsmenn skrifstofunnar enda húsnæðið rúmgott og bjart.

Bókasafnið

Þann 9. apríl 2015 afhenti MRSÍ Landbókasafni/ Þjóðarþóklöðu bókasafn sitt að gjöf. Var það einkum gert í þeim tilgangi að það kæmi betur að notum þar sem afar lítið var um að leitað væri eftir bókum til útlána.

Heimasíða

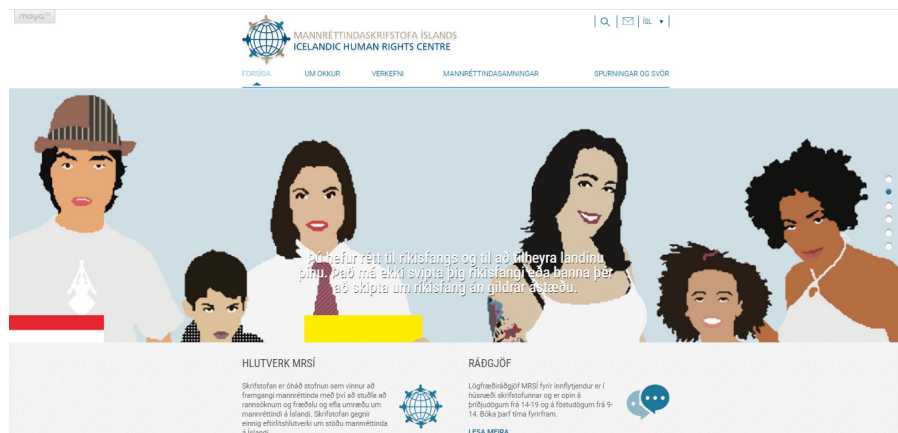
Heimasíðu MRSÍ er ætlað að bæta og auðvelda aðgengi almennings að upplýsingum um mannréttindamál. Árið 2014 var nýrri vefsíðu komið í upp og er efni hennar mun aðgengilegra en áður var. Slóðin er www.humanrights.is. Reglulega er bætt inn upplýsingum á heimasíðuna og uppfærðar þær upplýsingar sem þegar eru til staðar, s.s. á vefsetri um mannréttindi, en umsagnir skrifstofunnar til Alþingis og ráðuneyta eru settar jafnóðum inn á vefinn. Vefsetrið um mannréttindi inniheldur meðal annars greinar um ýmsa þætti mannréttinda, greinar um ákveðna samfélagshópa og réttindi þeirra, helstu alþjóðasamninga, efni frá Sameinuðu þjóðunum og dóma alþjóðlegra mannréttindadómstóla. Þá er einnig efni á síðunni úr alþjóðlega rannsóknarverkefninu Human Rights Education Project (HREP) auk almennra upplýsinga um mannréttindi á Íslandi og upplýsingasíður skrifstofunnar um 16 daga átak gegn kynbundnu ofbeldi, Evrópuviku gegn kynþáttamisrétti, PROGRESS-verkefni fyrri ára, Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna, Kvennasáttmála Sp og vefleikinn Flóttta. Vefurinn er uppfærður eftir því sem kostur er og á síðu Evrópuviku gegn kynþáttamisrétti er t.d. safnað saman ýmsu fræðsluefni fyrir unglinga og börn um málaflokkinn.

Eftirfarandi rit eru aðgengileg á heimasíðu skrifstofunnar www.humanrights.is:

- **Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna**
- **Kvennasáttmáli Sameinuðu þjóðanna**
- **Bann við mismunun**
- **Mannréttindi í þrængingum**
- **Réttindi transgender fólks á Íslandi**
- **Hatursorðræða: yfirlit yfir gildandi lög og reglur - ábendingar til framtíðar**

Á síðunni er einnig að finna skýrslu um hatursræðu og kynjahyggju á netinu, sem MRSÍ vann í samstarfi við Mannréttindastofnun Danmerkur og Umboðsmann jafnréttis og mismununar í Noregi. Þar er einnig að finna leiðbeiningar á ensku um hvernig eigi að haga viðtölum við innflytjendur með menningarfærni að leiðarljósi. Leiðbeiningarnar voru unnar í tengslum við ERASMUS verkefnið Bridge Builders sem MRSÍ tók þátt í ásamt Law for Life í Bretlandi og AVIJD í Frakklandi. Á síðunni má einnig finna útdrátt á ensku úr skýrslunni um hatursræðu.

Vefsíðan er að meginstefnu á íslensku en þó er mikið efni einnig aðgengilegt á ensku síðunni. Stefnt er að því að vera með upplýsingar um skrifstofuna og lögfræðiráðgjöfina á fleiri tungumálum, s.s. pólsku, spænsku og rússnesku, og mun það koma inn eins fljótt og auðið er.

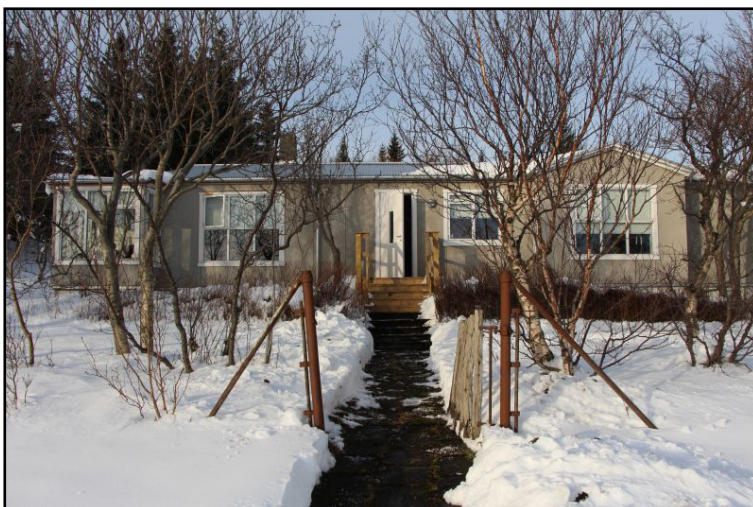

STARFSEMIN

innanlands

Umsagnir um lagafrumvörp og þingsályktunartillögur

- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 95/2000, um fæðingar- og foreldraorlof, með síðari breytingum, og lögum nr. 113/1990, um tryggingagjald, með síðari breytingum. 146. löggjafarþing 2016 - 2017. Þingskjal nr. 141 - 84. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum, nr. 19/1940, með síðari breytingum (móðgun við erlenda þjóðhöfðingja). 146. löggjafarþing 2016 - 2017. Þingskjal nr. 160 - 101. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um málefni aldraðra, nr. 125/1999 (akstursþjónusta). 146. löggjafarþing 2016 - 2017. Þingskjal nr. 312 - 223. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um kosningar til sveitastjórna, nr. 85/1998, með síðari breytingum (kosningaréttur erlendra ríkisborgara). 146. löggjafarþing 2016 - 2017. Þingskjal nr. 356 - 258. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um almenn hegningarlög (kynferðisbrot). 146. löggjafarþing 2016–2017. Þingskjal 552 – 419. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um tillögu til þingsályktunar um stefnu og framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2017-2021. 146. löggjafarþing 2015–2017. Þingskjal 567 – 434. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um jafna meðferð á vinnumarkaði. 146. löggjafarþing 2016 -2017. Þingskjal nr. 568 – 435. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um jafna meðferð óháð kynþætti og þjóðernisuppruna. 146. löggjafarþing 2016 -2017. Þingskjal nr. 569 – 436. mál.

Bjarkarhlíð - miðstöð fyrir þolendur ofbeldis

**Bjarkarhlíð er einkar fallett og
notarlegt hús sem staðsett er við
Langholtsveg. Það starf sem þar er
unnið er nauðsynleg viðbót líkt og sjá
má í aðsókn til hennar.**

Samráðsfundir með stjórnvöldum

Framkvæmdastýra var á árinu 2017 fulltrúi MRSÍ í ýmsum nefndum og vinnuhópum sem starfa á vegum ríkisins. Má þar nefna velferðarvaktina og vinnuhóp hennar um sárafátækt, sérfræðingahóp um mansal, sérfræðingahóp um framfylgd ályktunar öryggisráðs Sameinuðu þjóðanna nr. 1325, fagráð MARKMiðstöðvar margbreytileika og kynjarannsókna, starfshóp vegna hatursglæpa, teymi um málefni innflytjenda og vinnuhóp um endurskoðun búsetuskerðinga. Mannréttindaskrifstofan tekur einnig þátt í samstarfi um Bjarkarhlíð, miðstöð fyrir þolendur ofbeldis, og situr framkvæmdastýra í stjórn og framkvæmdastjórn Bjarkarhlíðar.

Framkvæmdastýra situr einnig í teymi um málefni innflytjenda, vinnuhópi um endurskoðun búsetuskerðinga og tengslaneti umboðsmanns barna.

Aðstoð og upplýsingagjöf

Að vanda var mikið leitað til skrifstofunnar af einstaklingum, nemum, sendiráðum, fjölmiðlum og stofnunum eftir upplýsingum um mannréttindamál.

Pann 11. apríl undirrituðu Þorsteinn Víglundsson, félags- og jafnréttisráðherra og Margrét Steinarsdóttir, framkvæmdastýra MRSÍ, endurnýjun samnings við Velferðarráðuneytið um áframhaldandi lögfræðiráðgjöf til innflytjenda, þeim að kostnaðarlausu. Skrifstofan hefur sinnt þeirri ráðgjöf frá 2012 og hefur viðtölum fjölgað talsvert milli ára. Fengin reynsla sýnir að veruleg þörf er fyrir þessa þjónustu. Mest er óskað eftir ráðgjöf vegna umsókna um dvalar- og atvinnuleyfi og varðandi fjölskyldurétt, einkum vegna skilnaðar- forsjár- og umgengnismála, en ýmis önnur mál koma einni við sögu, svo sem ráðgjöf og önnur mál sem snúa að félagslegum réttindum innflytjenda.

Opnun Bjarkarhlíðar

Pann 1. febrúar 2017 tók Bjarkarhlíð til starfa, en um er að ræða samstarfsverkefni Reykjavíkurborgar, velferðarráðuneytisins, dómsmálaráðuneytisins, Lögreglunnar á höfuðborgarsvæðinu, Samtaka um kvennaathvarf, Stígamóta, Drekaslóðar, Mannréttindaskrifstofu Íslands og Kvinnaráðgjafarinnar. Bjarkarhlíð er miðstöð fyrir þolendur ofbeldis og er markmið hennar að veita stuðning og ráðgjöf ásamt fræðslu og umfjöllun um edli og afleiðingar ofbeldis, auk þess að gefa skýr skilaboð um að ofbeldi verði ekki liðið.

Hlutverk skrifstofunnar innan Bjarkarhlíðar er að veita lögfræðiráðgjöf ásamt Kvinnaráðgjöfinni en hún stendur skjólstæðingum Bjarkarhlíðar til boða einu sinni í viku. Fullbókað hefur verið mestan hluta þess tíma sem Bjarkarhlíð hefur verið opin og hefur þjónustan fengið afar góð viðbrögð.

Við opnun Bjarkarhlíðar - Hér má sjá stóran hluta starfshópsins sem stóð að stofnun Bjarkarhlíðar ásamt ráðherrum, borgarstjóra og lögreglustjóra. Allir fengu bjarkarhríslu að gjöf í tilefni áfangans.

Fundir, námskeið og aðrir viðburðir

Bridge Builders

MRSÍ tók þátt í Erasmus verkefni sem bar yfirskriftina „Bridge Builders“ en samstarfsaðilar að verkefninu voru Law for Life í Bretlandi og AVIJED í Frakklandi. Þann 24. febrúar komu allir samstarfsaðilar saman á Hallveigarstöðum og áttu árangursríkan vinnudag auk þess sem haldið var málþing um hvernig ná megji til innflytjenda með fræðslu um réttindi þeirra.

Samstarfsverkefnið miðar að því að ná til lykilsfólks í innflytjendasamfélögum og veita þeim fræðslu um samfélagið, réttindi og skyldur til að reyna að koma í veg fyrir að brotið verði á rétti þeirra.

Málþing um stöðu flóttamanna í Evrópu og á Íslandi

MRSÍ, Íslandsdeild Amnesty International og Rauði Krossinn á Íslandi stóðu fyrir málþingi um stöðu flóttamannamála í Evrópu og á Íslandi þann 15. mars. Kanadíski lögfræðingurinn Anna Shea var önnur tveggja framsögumanna en erindi hennar bar heitið „Europe’s Refugee Crisis: A Solution Looking for a Problem?“. Síðari framsögumaður málþingsins var Arndís Anna K. Gunnarsdóttir, lögfræðingur hjá Rauða krossinum á Íslandi og hélt hún erindi um stöðu flóttamanna hér á landi. Heppnaðist málþingið einkar vel.

Evrópuvika gegn kynþáttamísrétti

Evrópuvika gegn kynþáttamísrétti var haldin að vanda dagana 18. – 26. mars 2017, með viðburðum um gjörvalla Evrópu. Yfirskrift vikunnar í ár líkt og síðastu ár var „Hönd í hönd“ og er hönnuður vörumerkisins Arna Rún Gústafsdóttir. Líkt og fyrri ár hélt MRSÍ utan um skipulagningu vikunnar í samstarfi við ýmis félagasamtök víðsvegar um landið. Meðal annars tóku Rauði Kross Íslands, Bandalag íslenskra skáta og Ungliðahreyfing Rauða Krossins þátt í Evrópuvikunni.

Markmið verkefnisins var sem endranær að fræða ungmenni um kynþáttamísrétti og einnig að fræða þau um hvernig þau geti upplýst aðra um hinar ýmsu hliðar kynþáttamísréttis, hvernig sporna megji við því, o.s.frv.

Auk þess að fræðast um kynþáttamísrétti tókust nemendur og starfsfólk í yfir 20 leik- og grunnskólum um land allt, hönd í hönd í kringum skólabyggingar sínar til að sýna samstöðu með margbreytileikanum. Þá bættust einnig við þátttakendur frá ýmsum stofnunum, s.s. velferðar- og utanríkisráðuneytum, Útlendingastofnun, Jafnréttisstofu og félagasamtökum þetta árið. Þetta er verkefni sem hóf göngu sína 2015 í tengslum við átakið og ætlunin er að halda því gangandi um ókomin ár.

Jafnframt skrifuðu yfir 1000 ungmenni persónuleg póstkort sem send voru til handahófsvalinna Íslendinga líkt og verið hefur síðustu ár. Skilaboðin voru skrifuð sem hvatning til samstöðu gegn kynþáttaförðómum og var viðtakendum boðið að taka þátt í þeirri samstöðu með því að taka mynd af sér með skilaboðunum undir millumerkinu

Evrópuvika gegn kynþáttamísrétti

Stöndum hönd í hönd gegn kynþáttamísrétti. Fögnum fjölbreytileikanum.

16 daga átak gegn kynbundnu ofbeldi

Árið 2017 hélt MRSÍ utan um 16 daga átak gegn kynbundnu ofbeldi líkt og síðustu ár og tók þátt í framkvæmd og skipulagningu þess. 16 daga átakið er alþjóðlegt átak gegn kynbundnu ofbeldi sem rekja má aftur til ársins 1991. Stendur átakið yfir frá 25. nóvember, alþjóðlegum baráttudegi gegn kynbundnu ofbeldi, til 10. desember, hins alþjóðlega mannréttindadags. Var tímabil þetta valið til að tengja á táknrænan hátt kynbundið ofbeldi og mannréttindi. Markmið átaksins er að knýja á um afnám alls kynbundins ofbeldis.

Pema ársins 2017 var það sama og undanfarin ár eða frá heimilisfriði til heimsfriðar og var yfirskrift þess: Fræðsla til friðar, framtíðar og femínisma.

Ýmsir viðburðir voru skipulagðir víðs vegar um land, þar á meðal dagleg greinarskrif sem birtust á www.visir.is og sumar einnig í Fréttablaðinu. Þá var friðarkaffi haldið, ljósagöngur, málþing og margt fleira. Gekk átakið í heild ákaflega vel fyrir sig og verður sífellt umfangsmeira frá ári til árs.

Allar almennar upplýsingar um 16 daga átakið sem og átak síðustu ára má finna á heimasíðu MRSÍ, www.humanrights.is og á facebook síðu átaksins, www.facebook.com/16dagar.

Málþing um hatursræðu og kynjahyggju

Þann 18. maí flutti framkvæmdastýra MRSÍ erindi á málþingi um Hatursræðu og kynjahyggju sem haldið var í Osló. Erindið fjallaði um hatursræðu og gildandi lög og reglugerðir þess efnis. Mörg góð erindi voru flutt á málþinginu og þótti það einkar vel heppnað.

Hönd í Hönd

Sú nýbreytni var að í ár bauð skrifstofan stofnunum og félagasamtökum að taka þátt í Hönd í Hönd verkefninu. Hér sést utanríkisráðuneytið fagna vel heppnuðu Hönd í Hönd mynbandi sem tekið var upp.

Önnur samstarfsverkefni

Samstarfshópur varðandi réttarstöðu örorkulífeyrispega sem búið hafa erlendis. Um endurhæfingarlífeyri o.fl.

MRSÍ, Öryrkjabandalags Íslands, Félag eldri borgara, Halló Norðurlönd og Samband sveitarfélaga skipa starfshóp um búsetuskerðingar. Örorku- og ellilífeyrisgreiðslur almannatrygginga eru skertar vegna búsetu erlendis á einhverju tímabili starfsævinnar og einnig geta einstaklingar, sem búsettir hafa verið erlendis, lent í þeirri stöðu að fá eingöngu skertan endurhæfingarlífeyri á Íslandi og engar greiðslur erlendis frá þar sem endurhæfingarlífeyrir er ekki greiddur úr landi. Hlutverk samstarfshópsins er að leita úrbóta og vekja athygli á stöðu þessara einstaklinga.

Framlag til funda og málstofa

Framkvæmdastýra MRSÍ hélt ýmis fræðsluerindi á liðnu ári svo sem fyrir lögreglumenn, í endurmenntun og forvarnarfræðslu í Hinu húsinu. Þá tók skrifstofan einnig þátt í erindum og fundum eftir því sem hér segir:

Málþing um hatursræðu og kynjahyggju á netinu

Þann 17. mars stóð skrifstofan fyrir málþingi um hatursræðu og kynjahyggju á netinu en skrifstofan vann skýrslu í samstarfi við Mannréttindastofnun Danmerkur og skrifstofu umboðsmanns jafnréttis og mismununar í Noregi sem bar sömu yfirskrift. Erindin voru fjölmörg og var framkvæmdastýra MRSÍ meðal fyrirlesara, einnig María Rún Bjarnadóttir, doktorsnemi, og Kolbrún Benediktsdóttir, héraðssaksóknari.

Hrelliklám af sjónarhóli mannréttinda

Framkvæmdastýra MRSÍ sá um fundarstjórn á erindi Maríu Rúnar þar sem hún fjallaði um hrelliklám af sjónarhóli mannréttinda. Erindið var haldið í fyrirlestrasal Landsbókasafns Íslands þann 20. mars.

Upplýsingagjöf til ýmissa alþjóðlegra aðila

Líkt og undanfarin ár hefur skrifstofan komið að upplýsingagjöf til ýmissa alþjóðlegra aðila og má þar nefna Ráðherraráð Norðurlandaráðs, Sendinefnd ESB og sendiráð Bandaríkjanna og Svíþjóðar.

Opinn fundur um stöðu mannréttinda á Íslandi

Þann 30. nóvember stóð stýrihópur stjórnarráðsins um mannréttindi fyrir opnum fundi þar sem niðurstöður UPR-ferlisins voru kynntar auk almennrar umræðu um störf stýrihópsins, stöðu mannréttinda á Íslandi og næstu skref. Framkvæmdastýra MRSÍ tók þátt í pallborðsumræðum ásamt þeim Puríði Hörpu Sigurðardóttur fulltrúa ÖBÍ, Rúnari Helga Haraldssyni fulltrúa Fjölmeningarseturs, Árna Múla Jónassyni fulltrúa Þroskahjálpar, Ingu Huld Ármann fulltrúa ungmenna, Kittý Anderson fulltrúa frá Samtökunum 78 og Rögnu Bjarnadóttur fulltrúa hópsins sem samdi UPR skýrslu stjórnvalda.

Mannréttindafræðsla

Mannréttindaskrifstofan var m.a. með fræðslu um hatursræðu, löggjöf um innflytjendur, mismunun, mansal og mannréttindi fyrir ýmsa hópa, vinnustaði og stofnanir. Enn fremur tók skrifstofan á móti erlendum aðilum sem óskuðu eftir fræðslu um starfsemi skrifstofunnar og stöðu mannréttindamála á Íslandi. Má þar nefna 15 manna hóp frá Rúmeníu og kvennahópa frá Slóvakíu, Slóveníu, Grikklandi og Rússlandi.

Fjölmiðlar og opinber umræða

Talsvert var um að fjölmiðlar hefðu samband við Mannréttindaskrifstofuna á árinu 2017. Voru erindin margvísleg en lutu oftast að atvikum eða álitæfnum sem til umræðu voru hverju sinni, eins og mansali, málefnum innflytjenda, hatursræðu og málefnum flóttamanna og umsækjenda um alþjóðlega vernd.

Lokauppgjör Uppbyggingarsjóðs EES í Lettlandi

Lokauppgjör Uppbyggingarsjóðsins vegna ára 2009-2014 var með glæsilegasta móti. Var uppgjörið haldið í Riga í Lettlandi þar sem það fór fram í lestarstöð sem ekki lengur er í notkun.

ERLENT samstarf

MRSÍ er meðlimur í samtökum mannréttindastofnana á Norðurlöndum, samtökum mannréttindastofnana (AHRI) og samtökum er berjast fyrir framgangi viðauka við alþjóðasamning um efnahagsleg, félagsleg og menningarleg réttindi um kæruleið fyrir einstaklinga. Skrifstofan er meðlimur í UNITED samtökunum er berjast gegn kynþáttamisrétti og einnig í ESC-net sem vinnur að framgangi efnahagslegra, félagslegra og menningarlegra réttinda. Þá er skrifstofan meðlimur í FIDH, alþjóðlegum samtökum er vinna að mannréttindum á breiðum grunni.

The Association of Human Rights Institutes (AHRI)

MRSÍ er einn af stofnendum AHRI og var þáverandi framkvæmdastýra MRSÍ fyrsti stjórnarformaður samtakanna.

Stjórnarformaður AHRI er Dr Thomas Gammeltoft-Hansen, forstöðumaður rannsóknardeildar dönsku mannréttindastofnunninnar.

Eftirfarandi 50 stofnanir eiga nú aðild að AHRI:

1. Belgrade Centre for Human Rights, Serbíu
2. Centre for Human Rights, University of Pretoria, Suður Afríku
3. Human Rights Consortium, School of Advanced Study, University of London, Bretlandi
4. Centre for the Study of Global Ethics, University of Birmingham, Bretlandi
5. Centre for the Study of Human Rights, London School of Economics and Political Science, Bretlandi
6. Chr. Michelsen Institute, Noregi
7. Danish Institute for Human Rights, Danmörku
8. Erik Castrén Institute of International Law and Human Rights, University of Helsinki, Finnlandi
9. European Inter-University Centre for Human Rights and Democratisation, Venice-Lido, Ítalíu
10. European Training- and Research Centre for Human Rights and Democracy, Graz, Austurríki
11. German Institute for Human Rights, Þýskalandi
12. Human Rights and Globalization Research Group, University of Seville, Spáni
13. Human Rights and Social Justice Research Institute, London Metropolitan University, Bretlandi
14. Human Rights Centre, University of Essex, Bretlandi
15. Human Rights Centre, Queen's University, Belfast, Northern Ireland, Bretlandi

Mannréttindaskrifstofa Íslands er m.a. meðlimur á breiðum grunni, og AHRI - the Association of Human Rights Institutes, en skrifstofan er einnig einn stofnenda UNITED samtakanna sem berjast gegn kynþáttamisrétti, FIDH, alþjóðlegra samtaka sem vinna að mannréttindum þeirra samtaka.

16. Human Rights Law Centre, University of Nottingham School of Law, Bretlandi
17. UNESCO Chair in Human Rights, University of Luxembourg, Lúxemborg
18. Human Rights Programme at the University of Sydney, Ástralíu
19. Newcastle Forum for Human Rights and Social Justice, Newcastle Law School, University of Newcastle, Bretlandi
20. Mannréttindaskrifstofa Íslands, Íslandi
21. Mannréttindastofnun Háskóla Íslands, Íslandi
22. Institute for Human Rights, Åbo Akademi University, Finlandi
23. Institute of Human Rights, Catholic University of Leuven, Belgíu
24. Institute of Human Rights, University of Latvia, Lettlandi
25. Interdepartmental Centre on Human Rights and the Rights of Peoples, University of Padua, Ítalíu
26. Irish Centre for Human Rights, National University of Ireland, Galway, Írlandi
27. Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights, Austurríki
28. Maastricht Centre for Human Rights, Maastricht University, Faculty of Law, Hollandi
29. Netherlands Institute of Human Rights (SIM), University of Utrecht, Hollandi
30. Norwegian Centre for Human Rights, University of Oslo, Noregi
31. Pedro Arrupe Institute of Human Rights, University of Deusto, Bilbao, Spáni
32. Poznan Centre for Human Rights, Polish Academy of Sciences, Póllandi
33. Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law, Lund, Svíþjóð
34. Swiss Centre of Expertise in Human Rights, Bern, Sviss
35. The Research Group Law and Development, University of Antwerpen, Belgíu
36. Riga Graduate School of Law, Lettlandi
37. Transitional Justice Institute, University of Ulster, Jordanstown/Magee, Bretlandi
38. University of Zürich Competence Centre for Human Rights, Sviss
39. Crucible Centre for Human Rights, Roehampton University, Bretlandi
40. Czech Center for Human Rights and Democratization (CCHRD), Tékklandi
41. The Human Rights Program of the Legal la e Department, Central European University, Ungverjalandi
42. Centre for the Study of Human Rights Law, the University of Strathclyde, Bretlandi
43. Human Rights Implementation Centre, The University of Bristol, Bretlandi
44. Centre for Human Rights, Ghent University, Belgíu
45. Leuven Centre for Global Governance Studies, K.U. Leuven, Belgíu
46. The Centre on Human Rights in Conflict, University of East London, Bretlandi
47. School of Global Studies, Univeristy of Gothenburg, Svíþjóð
48. Research Centre Human Rights, University of Vienna, Austurríki
49. Human Rights Centre, Durham Law School, Englandi
50. Human Rights Research and Education Centre,

AHRI

Evrópuráðið

Upplýsingafundur með Mannréttindafulltrúa

Evrópuráðsins

Þann 8. júní sat framkvæmdastýra MRSÍ fund með Mannréttindafulltrúa Evrópuráðsins og tveimur starfsmönnum hans og svaraði fyrirspurnum um stöðu mannréttindamála á Íslandi. Hún skipulagði enn fremur og sat fundi með frjálsum félagasamtökum sem Mannréttindafulltrúinn hafði áhuga á að hitta. Í heimsókn sinni lagði hann áherslu á fullgildingu samnings Sp um réttindi fatlaðs fólks annars vegar og stofnun innlendrar mannréttindastofnunar hins vegar. Átti hann m.a. fundi með fulltrúum dómsmála- og velferðarráðuneytisins vegna þessa.

Norrænt samstarf

Norræni skólinn í mannréttindarannsóknum

Norræni skólinn í mannréttindarannsóknum, sem áður nefndist Norræna rannsóknanetið, var formlega stofnaður í janúar 2002. Skólanum hefur tekist að festa sig vel í sessi undir ötulli forystu Martins Scheinin. Þar á að kortleggja rannsóknir, sem verið er að vinna að á Norðurlöndum á sviði mannréttinda og koma á fjögurra ára þverfaglegu doktorsnámi sem verði skipulega uppbyggt og strangar kröfur gerðar um vísindaleg vinnubrögð. Sérstök áhersla er lögð á norræn sjónarmið og norræn verkefni, en einnig alþjóðleg og þá sérstaklega verkefni sem tengja Norðurlönd umheiminum. MRSÍ er, ásamt níu öðrum félögum, meðeigandi skólans.

Uppbyggingarsjóður EES

Uppbyggingarsjóður EES (áður Prúnarsjóður EFTA) var stofnaður af EFTA ríkjunum þremur, Íslandi, Noregi og Lichtenstein, í þeim tilgangi að vinna gegn efnahags- og félagslegum mismun í þeim ríkjum sem aðstoðina þiggja.

Eitt af markmiðunum með sjóðnum er að efla samvinnu og skapa tengsl milli ríkja Evrópu. Samstarf á milli landa færir öllum aðilum aukna þekkingu og kunnáttu, hvort sem um er að ræða styrkþega eða styrkveitanda. Því er sérstaklega hvatt til þess að samtök í styrkþega ríkinu leiti eftir því að finna sér samstarfsaðila í einu af styrkveitendaríkjunum þremur.

MRSÍ heldur utan um þá hlið sjóðsins er snýr að frjálsum félagasamtökum. Á árinu tók skrifstofan á móti ýmsum hópum frá Rúmeníu, Slóvakíu, Grikklandi, Rússlandi og Króatíu.

Einnig heimsóttu hópar og einstaklingar frá frjálsum félagasamtökum í hinum mismunandi löndum skrifstofuna og önnur félagasamtök á Íslandi til að fræðast um íslenskar aðstæður og störf félagasamtaka, en oftast er haft samband fyrst við skrifstofuna og starfsfólk aðstoðar þá við að koma á fundum milli áhugasamra aðila.

Ráðstefna í Búlgaríu vegna verkefna sem styrkt voru af Uppbyggingarsjóði EES

Framkvæmdastýra MRSÍ hélt erindi á lokahófi í Búlgaríu vegna verkefna sem styrkt höfðu verið af Uppbyggingarsjóðnum. Fjallaði hún þar um störf skrifstofunnar, hvernig til hefði tekist með verkefni með íslenskum samstarfsaðilum og kom með ráðleggingar sem önnur frjáls félagasamtök gátu nýtt sér.

Lokaráðstefna vegna verkefna sem styrkt voru af Uppbyggingarsjóði EES

Þann 9. mars fór fram lokaráðstefna í Riga í Lettlandi þar sem farið var yfir verkefni sem styrkt höfðu verið af Uppbyggingarsjóðnum og tóku til máls forsvarsmenn frjálsra félagasamtaka allstaðar að og sögðu þeir bæði frá starfsemi samtakanna sem og frá verkefnum sem hlotið höfðu styrk úr sjóðnum. Fyrir Íslands hönd var mættur Óli Örn Atlason fyrir hönd Samfés og deildi hann reynslu sinni um störf með styrktaraðilum og samstarfi við önnur frjáls félagasamtök. Ráðstefnan var með flottasta móti og heppnaðist afar vel.

Bæklingur um hatursræðu

Ekki í lagi! - Hvað er hatursræða og hvernig getum við barist gegn henni?

Í september var gefinn út á öllum Norðurlöndunum bæklingur um hatursræðu sem ætlaður er ungu fólki á aldrinum 13-19 ára. MRSÍ þýddi og gaf bæklinginn út, hér á landi, í rafrænu formi, á íslensku og ensku. Bæklingurinn er styrktur af Ráðherraráði Norðurlandaráðs og fjallar um hatursræðu, afleiðingar hennar og viðbrögð við henni.

Heimsóknir félagasamtaka

MRSÍ fékk margar heimsóknir á árinu frá hinum ýmsu félagasamtökum víðsvegar að úr heiminum. Þær heimsóknir sem skrifstofan fær eru oftast nær í tengslum við Uppbyggingarsjóð EES.

Ásamt heimsóknum erlendra félagasamtaka koma reglulega félagasamtök/skólahópar frá Íslandi í kynningu um störf stofunnar og almenna fræðslu um mannréttindi.

Rúmensk félagasamtök í heimsókn

Dagana 21.-23. febrúar dvaldi hjá skrifstofunni hópur Rúmena sem fengu fræðslu um almenn mannréttindi á Íslandi sem og kynningu á skrifstofunni. Þau enduðu heimsókn sína hér á landi með að sitja málþing sem MRSÍ hélt ásamt fleirum um Skilning á nýrri menningu og nýjum menningarlegum skilmálum.

Gestir frá Slóvakíu

Þann 22. febrúar heimsótti hópur frá Slóvakíu skrifstofuna og fékk fræðslu um störf skrifstofunnar.

Grísk félagasamtök

Grísk kvennasamtök komu í heimsókn til skrifstofunnar þann 23. febrúar og fengu þær kynningu frá Framkvæmdastjóra MRSÍ.

Heimsókn frá St. Pétursborg

Í maí kom hópur kvenna frá St. Pétursborg og sat kynningu hjá MRSÍ ásamt Kvenfélagasambandinu og Kvenréttindafélagi Íslands. Kynningin var haldin á Hallveigarstöðum.

Heimsókn frá Króatíu

Þann 9. júní heimsóttu króatísk félagasamtök skrifstofuna og fengu fræðslu um starfsemi hennar.

Landamærastofnun Evrópu - FRONTEX

Óháð eftirlit með framkvæmd Alþjóðadeildar ríkislögreglustjóra á frávísun umsækjenda um alþjóðlega vernd frá Íslandi

MRSÍ barst erindi frá Alþjóðadeild ríkislögreglustjóra þar sem óskað var eftir því að skrifstofan tæki að sér hlutverk óháðs eftirlitsaðila (Human Rights Monitor) með framkvæmd frávísunar umsækjenda um alþjóðlega vernd hér á landi í þeim tilvikum sem Útlendingastofnun synjar umsókn. Aðgerðirnar eru framkvæmdar af íslensku lögreglunni, í samstarfi við FRONTEX (Landamærastofnun Evrópu), að beiðni Útlendingastofnunar og innanríkisráðuneytisins.

Fulltrúar MRSÍ fóru í heildina í sextán eftirlitsferðir á árinu 2017 og voru viðkomustaðir m.a. Albanía, Makedónía, Serbía, Georgía og Nígería. Var í öllum tilvikum notast við leiguvélar, af tilliti til hagsmuna gerðarþola, í stað hefðbundinnar framkvæmdar sem hefði þýtt að fljúga í almennu áætlunarflugi með tilheyrandi millilendingum og öðrum óþægindum sem af því kynnu að hljóta.

Gengu ferðirnar vel fyrir sig og mun MRSÍ halda áfram að gegna þessu eftirlitshlutverki á nýju ári.

